

תנוכ"ו – אתר ההכנה לבגרות בתנ"ך !

הצעה לפתרון בחינת הבגרות בתנ"ך

מועד הבחינה: חורף תשע"ח, 2018; מספר השאלון: 1281

פרק ראשון: היסטוריוגרפיה ונבואה

שאלה 1

סעיף א

(1) הדרישה של שבטי הצפון מהמלך רחבעם היא שיקל מעליהם את המיסים הכבדים והעבודות הקשות שהטיל עליהם שלמה אביו.

(2) שתי הקבוצות שאיתן התייעץ רחבעם הן: א. היועצים הזרנים ב. חבריו הצעירים.

היועצים הזקנים יעצו לו לקבל את בקשת העם ולהקל עליהם כדי שימשיכו להיות נאמנים לו: "ודברת אליהם דברים טובים, והיו לך עבדים כל הימים". לעומת זאת היועצים הצעירים יעצו לרחבעם שלא לקבל את בקשת העם אלא להיפך להקשות עליהם יותר כדי להפגין את כוחו ומנהיגותו: "אבי יסר אתכם בשוטים ואני אייסר אתכם בעקרבים...".

סעיף ב

ראיה לטענה ששבטי הצפון באו לשכם מתוך רצון לשתף פעולה עם המלך רחבעם: "כי שכם בא כל ישראל להמליך אותו", כלומר מטרת בואם לשכם הייתה כדי להמליך עליהם למלך את רחבעם ולא למרוד בו.

ראיה לטענה ששבטי הצפון רצו כבר בהתחלה לפרוש מממלכת בית דוד: "וישלחו ויקראו... ויבוא ירבעם...". כלומר, כבר בהתחלה הם ממנים כנציגם את ירבעם, שמרד בשלמה אביו של רחבעם.

סעיף ג

(1) שתי הראיות לכך שרחבעם היה מוכן לנהל משא ומתן עם שבטי הצפון:

ראיה ראשונה: "וילך רחבעם שכם" – רחבעם לא מחכה שיבואו להמליך אותו בעירו אלא מגיע אל העם מתוך כוונה לדון איתם ולנהל משא ומתן.

ראיה שנייה: "ויאמר אליהם לכו עוד שלושה ימים..." רחבעם לא עונה להם תשובה מיידית אלא מבקש זמן לדון בבקשתם ולהתייעץ לפני שיחליט.

תנוכ"ו – אתר ההכנה לבגרות בתנ"ך !

(2) השינוי באופן דיבורו של רחבעם הוא שבהתחלה רחבעם מדבר עם משלחת שבטי הצפון בצורה רגילה אך לאחר מכן הוא עונה להם בתקיפות רבה ומודיע להם שיקשה עליהם אף יותר מאביו.

השינוי במעשים של רחבעם הוא שבהתחלה רחבעם משוחח עם שבטי הצפון אך לאחר מכן הוא שולח אליהם את אדורם כדי לגבות מהם את המיסים.

סעיף ד

(1) הסיבה לפילוג הממלכה לפי פרק י"ב 6-14 היא הסירוב של רחבעם לבקשת העם להקל את המיסים ("הסיבה הגלויה"). לעומת זאת הסיבה לפי פרק י"א 11-13 היא רצונו של ה' להעניש את שלמה על חטאיו בפילוג הממלכה וקריעתה מצאצאי שלמה ("הסיבה הנסתרת").

(2) על פי פסוק 15, ה' הוא זה שגרם לכך שרחבעם יסרב לקבל את בקשת העם, ודבר זה הוביל למרד ולפילוג הממלכה. כלומר, ה' גרם לאירועים להתרחש כך שיובילו להגשמת רצונו להעניש את שלמה כפי שתואר בפרק י"א וכפי שהודיע אחיה הנביא לירבעם. כך משתלם הגורם האנושי עם רצון האל שגרם לו.

שאלה 2

סעיף א

(1) בפסוקים אלו מתוארת הגלות הקטנה (גלות יהויכין). הקבוצות שהוגלו הן: משפחת המלך, מפקדי הצבא, בעלי המלאכות ("החרש והמסגר"), מנהיגי העם, הפקידים הבכירים בממלכה. הם הוגלו לבבל בשנת 597 לפנה"ס.

(2) נבוכדנצר הגלה דוקא קבוצות אלו כדי למנוע אפשרות של מרד נגדו בעתיד, שהרי לקבוצות אלו יש השפעה רבה על העם וכאשר הן לא נמצאות קל יותר לשלוט בעם ללא הפרעות והתנגדויות.

סעיף ב

(1) הפרט הנוגע ליהויכין הוא שיהויכין היה מלך חוטא ועשה את הרע בעיני ה'.

(2) הפרט המתואר משרת את מגמת ההיסטוריוגרף (הכותב) של ספר מלכים, מכיוון שכותב הספר מתמקד בתיאור החטאים הדתיים של העם ושל המלכים. מטרתו היא להדגיש שמלך חוטא נענש בידי ה' על חטאיו, ולכן המסר הוא שלחטאיו של יהויכין היתה תגובה ועונש מאת ה' – גלות.

סעיף ג

הפרט החיובי בסוף הספר הוא שחרור המלך יהויכין מבית הכלא בבבל. מלך בבל מעניק לו מעמד מכובד. תיאור זה מסיים באופן חיובי את ספר מלכים, מכיוון ששחרור יהויכין מבית הכלא יכול לעודד את העם שבגלות, וללמד על כך שישנה עוד תקווה כלשהי ששולת בית דוד תחזור למלוך ביהודה.

תנוכ"ו – אתר ההכנה לבגרות בתנ"ך !

סעיף ד

(1) מלך בבל ממנה את צדקיהו למלך יהודה לאחר גלות יהויכין. מלך בבל משנה את שמו ממתניה לצדקיהו.

(2) צדקיהו מרד במלך בבל שמינה אותו למלך, ולכן הוא נענש בעונש קשה ואכזרי.

פרק שני: פרקי החובה

שאלה 3

סעיף א

ההתנהגות שהנביא מבקר היא ריבוי הקורבנות והעיסוק הרב בפולחן הדתי של העם "שנאתי מאסתי חגיכם... הסר מעלי המון שיריך...".

הדרישה שהנביא מציב לעם היא להתנהג בדרך מוסרית ולהקפיד על משפט וצדקה: "ויגל כמים משפט, וצדקה כנחל איתן".

סעיף ב

התקופה שהנביאים מזכירים היא תקופת ההליכה במדבר של בני ישראל לאחר יציאת מצרים. המסר של הנביאים הוא שבתקופה זו לא היו קורבנות, וזה מלמד שקורבנות אינם חשובים בעיני ה'.

סעיף ג

(1) אמצעי ספרותי: דימוי. הנביא דורש מהעם להתנהג בדרך מוסרית באופן שוטף ובעוצמה כמו זרם מים חזק הזורם ללא הפסקה: "וצדקה כנחל איתן".

(2) האמצעי הספרותי תורם להדגשת המסר של הנביא, הדרישה שלו מהעם להקפיד על משפט צדק והתנהגות מוסרית ולא להתמקד בפולחן הדתי. עשיית הצדק צריכה להיות ללא הפסקה כנחל איתן הזורם כל השנה.

סעיף ד

(1) מטרת האסונות היא לגרום לעם לחזור לה' ולהפסיק לחטוא.

(2) המטרה לא הושגה. הנביא מתאר את העונש שייגרם בגלל שהחטאים נמשכו: "והגלתי אתכם"...

תנוכ"ו – אתר ההכנה לבגרות בתנ"ך !

שאלה 4

סעיף א

הקבוצות המקבלות פטור מן היציאה למלחמה: אנשים שבנו בית חדש ולא הספיקו לגור בו, אנשים שנטעו כרם ולא הספיקו להנות מן הפרי, אנשים שהתארסו אך לא הספיקו להתחתן ואנשים המפחדים לצאת לקרב.

סעיף ב

הרשב"ם טוען שהפטור הרביעי איננו פטור נפרד אלא הוא "סיכום" של שלושת הפטורים הקודמים, כלומר הכוונה היא למי שחושש שימות במלחמה ולא יספיק לסיים את שלושת הדברים שפורטו בפטורים הקודמים, הרי הוא פטור מן המלחמה.

שאלה 5

המסקנה של קהלת בנוגע לחוכמה היא שהחוכמה היא חסרת משמעות, והיא רק גורמת לאדם לכאבים וכעס ולא עוזרת לאדם להבין את העולם: "כי ברוב חוכמה רוב כעס, ויוסיף דעת יוסיף מכאוב".

שאלה 6

סעיף א

חנניה מזכיר בדבריו את גלות יהויכין שהתרחשה בשנת 597 לפנה"ס.

סעיף ב

ההבטחות שהבטיח חנניה לעם: השיעבוד לבבל יסתיים בעוד שנתיים ("שברתי את עול מלך בבל"), מלך בבל יחזיר את כלי המקדש היקרים לירושלים ("בעוד שנתיים אני משיב... את כל כלי בית ה' אשר לקח נבוכדנצר...").

שאלה 7

סעיף א

הוכחה שחגי פעל בשליחות ה': "ויאמר חגי מלאך ה' במלאכות ה'..." הכתוב מדגיש שחגי הוא שליח שנשלח ע"י ה' לעם.

סעיף ב

חגי אכן הצליח בשליחותו, לאחר דברי נבואתו והעידוד שלו את העם, העם חוזר לעבודות הבניה של בית המקדש: "ויבואו ויעשו מלאכה בבית ה'...".

תנוכ"ו – אתר ההכנה לבגרות בתנ"ך !

פרק שלישי: פרקי ההרחבה

שאלה 8

סעיף א

ההאשמה כלפי ירמיהו היא שהוא מנבא דברי שקר. התובעים טוענים שה' לא שלח את ירמיהו ולא יתכן שבית המקדש ייחרב.

סעיף ב

המאשימים את ירמיהו מסתמכים על החוק בספר דברים שלפיו נביא שקר הוא נביא שמדבר בשם ה' מבלי שה' באמת שלח אותו. לפי החוק, אדם כזה חייב מוות וכך לדברי התובעים יש לנהוג כלפי ירמיהו.

שאלה 9

כותב המזמור בתהילים חושש שהגולים ישכחו את ה' ואת ציון וירושלים בזמן השהות בגולה. הדוגמאות לחשש: "אם אשכחך ירושלים..." השבועה מלמדת שהיה חשש לשכחה ולכן יש צורך להישבע. "תלינו כינורותינו" – הגולים לא רוצים לשיר ולנגן בגלות כדי לא להתרגל לחיים נורמלים ולשמחה בשהותם בגלות.

פרק רביעי: קטע להבנה ולניתוח

שאלה 10

בדרך ישירה – שאול זורק על דוד את החנית: "ויטל שאול את החנית ויאמר אכה בדוד".
בדרך עקיפה – שאול מנסה לגרום למות דוד בכך שיצא למלחמה וייהרג בקרב: "היה לי לבן חיל והילחם... אל תהיה ידי בו, ותהי בו יד פלישתים".

שאלה 11

שתי דוגמאות לעלייתו לגדולה של דוד לעומת דעיכתו של שאול:
"הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו" – הנשים משבחות את דוד שהרג עשרות אלפי חיילים לעומת שאול שהרג רק אלפים.
"וירא שאול מלפני דוד כי היה ה' עמו, ומעם שאול סר" – שאול פוחד מדוד מכיוון שהוא רואה שה' נטש אותו אבל מסייע לדוד.

תנוכ"ו – אתר ההכנה לבגרות בתנ"ך !

שאלה 12

ניתן לראות שההאשמה של שאול את יהונתן בנו אינה מוצדקת, מכיוון שלפי המתואר בפרק י"ח 1-5, שאול הוא זה שקיבל את ההחלטות ביחס לדוד. שאול מחליט להשאיר את דוד בביתו ולמנות אותו לתפקיד בצבאו. כלומר, שאול בעצמו הוא זה שחיזק את מעמדו של דוד, ולא יהונתן בנו.

לעומת זאת, ניתן לומר גם שההאשמה של שאול את יהונתן בנו אכן מוצדקת מכיוון שלפי פסוקים 1-5 ליהונתן יש מערכת יחסים קרובה עם דוד שהיה אויבו של אביו. יהונתן נותן לו את מעילו וחרבו ודבר זה יכול להחשב כמרד באביו המלך שאול.

שאלה 13

לפי פירושו של "דבר שמואל", כעסו של שאול לא היה מוצדק. לדבריו, הנשים יצאו לקראת שאול ולא לקראת דוד כי לא רצו לתת כבוד גדול יותר לדוד מאשר לשאול. הן ידעו שאם יעשו כך הן ייחשבו כמורדות במלכות.

* זוהי הצעת הפתרון לבגרות של האתר תנוכ"ו. שימו לב! התשובות מנוסחות בקצרה ובתמציתיות ויתכנו תשובות נכונות נוספות שלא הובאו כאן. בהצלחה!